

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ІМ. О.О. ПОТЕБНИ

**АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ
МІЖМОВНИХ ВІДНОСИН
У СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ**

Міжнародна наукова конференція

Збірник тез доповідей

15 листопада 2022 року

КИЇВ
Видавничий дім Дмитра Бураго
2022

з англійської мови в оригінальному латинографічному написанні (трансплантовані), і лексеми, адаптовані засобами української графіки. Словник фіксує узусні графічні та фонологічні варіанти вживання словникової одиниці та наводить їх після заголовного слова, поданого відповідно до чинних правописних норм. Як критерій новизни й усталеності семантики враховано частотність і типовість функціонування нового слова (значення) в контекстах.

Словник покликаний розв'язати низку нових для вітчизняної лінгвістики проблем, що виникають під час нинішнього етапу розвитку сучасної української літературної мови, запропонувати механізми адаптації запозичень, дати матеріал для неології та ін.

Література

1. Дьолог О.С. Тенденції новітнього запозичення й адаптації англіцизмів у сучасній українській мові. *Актуальные научные исследования в современном мире*. Переяслав, 2020. Вып. 3 (59). Ч. 6. URL: <http://bit.ly/3EibCYm> (дата звернення: 21.10.2022).
2. Коробова І.О. Семантичне та словотвірне освоєння новітніх запозичень в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Запоріжжя, 2018. 21 с.
3. Нечволод Л.І. Сучасний словник іншомовних слів. Харків : Торсінг плюс, 2014. 768 с.

Тетяна Денисенко

викладач української мови як іноземної,

Вищій навчальній заклад

«Університет економіки та права “КРОК”»

МІЖМОВНА УКРАЇНСЬКО-АРАБСЬКА ПАРОНІМІЯ

У викладанні іноземної мови дедалі більшої популярності набуває ейдетика. Послідовники цієї методики застосовують, зокрема, звукові та графічні асоціації для запам'ятовування інформації [3, с. 3]. Одним із прийомів ейдотехніки є метод Аткінсона, заснований на використанні фонетичних асоціацій [4, с. 4]. Учителі створюють власні фонетичні асоціації для засвоєння тем [3, с. 5]. Проте міжмовні пароніми у природний спосіб сприятимуть засвоєнню нових лексем здобувачами освіти. Єдиного визначення паронімії та паронімів у мовознавчій науці немає. Внутрішньомовними паронімами зазвичай вважають слова, що відрізняються тільки одним звуком. Це може бути різниця в наголосі (*за́мок* ‘будівля’ – *замо́к* ‘пристрій для замикання’), у дзвінкому-глухому приголосному (*коза* ‘тварина’ – *коса* ‘заплетене волосся’; ‘сільськогосподарське знаряддя’; ‘вузька наливна смуга суходолу у водоймі’) [9, с. 42; 14; 15;]. Міжмовну паронімію дослідник міжкультурної комунікації В.М. Манакін розглядає як явище існування в різних мовах слів, що мають істотні відмінності предметно-логічного змісту, проте зберігають віддалені семантичні зв'язки завдяки генетичній спільності [5, с. 186]. Таке визначення дослідник зіставної лексикології дає для лексичних одиниць мов, які належать до однієї близькоспорідненої мовної групи (українська, російська, польська, болгарська, білоруська, чеська, сербська, хорватська) або до однієї мовної родини (перелічені вище мови та англійська, французька, іспанська, італійська) [5, с.166–169]. Проте таке визначення може не підходити для мов, що належать до різних мовних родин. Наприклад, до індоєвропейської, як українська, та афразійської (семіто-хамітської), як

арабська. Крім того, запропоновані в концепції В.М. Манакіна лексичні одиниці різняться більш ніж одним звуком: укр. *неділя* – рос. *неделя*, укр. *факультет* – англ. *faculty*, укр. *солідний* – англ. *solid*; або просто фонетично схожі: укр. *транслювати* – англ. *translate*, укр. *медицина* – англ. *medicine* [6, с. 165, 167, 169]. Урахувавши це, доходимо висновку, що міжмовна паронімія – явище існування в різних мовах слів, що звучать та/або мають подібну форму (якщо порівнювані мови послуговуються тією самою графічною системою або застосована транслітерація) і відповідно викликають асоціацію в носіїв однієї з порівнюваних мов, але різняться значеннями.

Серед «хибних друзів перекладача» найбільше помилок виникає під час пошуку відповідників до т. зв. інтернаціоналізмів. До таких лексем, по-перше, належать одиниці, що за своїм звуковим складом в українській мові близькі до питомих лексем арабської мови (*магазин*, *мохер*, *цукор*) [1, с. 3, 4]. По-друге, в українській мові деякі інтернаціоналізми неарабського походження мають подібне звучання до арабських слів. Відповідно такі слова можуть бути паронімами арабської та інших мов, звідки вони прийшли в українську. До цієї категорії зараховуємо англіцизми (*хобі* – араб. *يُوبِح* [hobbī] ‘моя любов’), галліцизми (*балон* – араб. *قَنْوَلْب* [balūne] ‘кулька’), германізми (*зума* – араб. *أُمّ* [humtā] ‘вони’). У зв’язку з цим можна говорити про арабсько-англійські, арабсько-французькі, арабсько-німецькі пароніми тощо. Як виняток розглянемо українсько-грецьку паронімічну пару (укр. *бузок* – араб. *قُزْب* [buzuq] ‘музичний інструмент з вісьмома металевими струнами та круглим корпусом, лютня; мандоліна’ (запозичення з грецької мови)). Інтернаціоналізми, що помилково можуть видатися українсько-арабськими паронімами, трапляються й серед власних назв. З-поміж таких слів виявлено арамеїзми (*Сáva* – араб. *أَوْس* [sawā] ‘разом’), гебраїзми (*Матвія* (Р. в. імені *Матвій*) – араб. *مَتْوِيَا* [matwīā] ‘важливий документ’), грецизми (*Д’уня* – араб. *دُنْيَا* [dunyā] ‘світ, всесвіт, життя’), латинізми (*М’уня* – араб. *مُنْم* [munā]

‘бажання’), тюркізми (*Боян* – араб. ناياب [bayan] ‘заява, декларація’) [2, с. 76, 137; 10].

Як і з внутрішньомовними паронімами в українській мові, до українсько-арабських паронімів зараховуємо лексичні одиниці, що різняться наголосом (укр. *тайга* – араб. تايها [tāyha] ‘втрачена, загублена’ (египетський діалект)), подвоєнням або подовженням приголосного (укр. *насінні* – араб. نينيسان [nāsīnī] – араб. ‘ти забув мене, ти забуваєш мене’), дзвінкістю-глухістю приголосного (укр. *раз* – араб. رأس [rās] ‘голова’), наявністю-відсутністю голосного (укр. *джміль* – араб. جميل [ǧamīl] ‘красивий’) [10]. До українсько-арабських омонімів також належать слова, що різняться більш як одним звуком, але фонетично схожі: укр. *мрія* – араб. مريم [mir’āya] ‘дзеркало’ [10].

Міжмовні пароніми можуть вступати між собою і в синонімічні (укр. *босота* — араб. بساطة [basāṭa] ‘простота’), і в антонімічні (укр. *гандж* ‘вада’ – араб. جغ [ǧanaǧ] ‘фліртувати’) відношення. Найбільшу групу серед порівнюваних одиниць становлять іменники, другу за чисельністю – дієслова, далі – прикметники, прислівники, прийменники, частки, вигуки.

Українсько-арабські пароніми потрібно досліджувати в розрізі граматичних і лексичних відношень, у які вони вступають. Надзвичайно актуальне створення словника українсько-арабських паронімів, що показав би синонімічні та антонімічні зв’язки між порівнюваними групами лексики цих генетично віддалених мов.

Література

1. Ал-Ріахнах А. Українсько-арабські лексичні паралелі. *Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції. (16–17 квітня 2019 року, м. Суми)*. URL: <http://bit.ly/3tNMCDz> (дата звернення: 21.10.2022).
2. Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. *Власні імена людей : словник-довідник*. Київ : Наукова думка, 2005. 334 с. URL: <http://bit.ly/3Xl6Kdy> (дата звернення: 21.10.2022).